

Óravázlat

A tanóra címe: A RENDSZERVÁLTÁS ÉS ELŐZMÉNYEI

Javasolt korosztály: 12. évfolyam

Javasolt közoktatási intézménytípus: gimnázium

A tanóra pedagógiai célja: a tanulók tudatosítsák, hogy Magyarország berendezkedése csak a közelmúltban lett demokratikus – tudják ezt értékelni; legyenek tisztában van a rendszerváltozás előtti és az azt követő időszak politikai és gazdasági rendszere közötti legfontosabb különbségekkel és a rendszerváltás meghatározó fontosságú eseményeivel, politikusaival.

A TANÓRA KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI A KERETTANTERVEKKEL

Mozgóképkultúra és médiaismeret: (film)híradók, választási plakátok elemzése

Informatika: információkeresés, a világhálón talált adatok felhasználása

Matematika: diagramról történő adatleolvasás, értelmezés, statisztikai fogalmak ismerete.

Etika; filozófia: korunk erkölcsi kihívásai; elvhűség, értékelvű politizálás

A TANÓRA SORÁN FELDOLGOZANDÓ ÚJ ISMERETEK

A tanóra első felében ismétlésképpen a rendszerváltás előzményeiről, azaz a Kádár-korszak válságtüneteiről esik szó. Miért volt lényegileg reformálhatatlan a Kádár-rendszer? Az óra második részének témája: hogyan alakult át a puha diktatúra tárgyalásos úton demokráciává, és milyen intézményes, gazdasági, külpolitikai következményekkel járt ez? Mit köszönhetünk a rendszerváltásnak, avagy miben különbözik a demokrácia a diktatúrától?

Fogalmak: Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), ellenzéki mozgalmak, ellenzéki kerekasztal, spon-tán privatizáció, falurombolás, MDF, SZDSZ, FIDESZ, MSZMP, FKgP, KDNP, MSZP, többpárt-rendszer, gyülekezési jog, pluralizmus, jogállam, nemzeti kerekasztal, Alkotmánybíróság

Személyek: Kádár János, Nagy Imre, Orbán Viktor, Pozsgay Imre, Antall József, Göncz Árpád

Kronológia: 1988 (tüntetések az erdélyi falurombolás, majd a nagymarosi vízilépcső ellen), 1989. június (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése), 1989. október 23. (a harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása), 1989 (Ellenzéki Kerekasztal és Nemzeti Kerekasztal), 1990 (szabad országgyűlési és önkormányzati választások), 1991 (a szovjet csapatok kivonása Magyarországról)

A TANÓRA MENETE

A Kádár-korszak válságához kapcsolódó kulcsfogalmak átismétlése **vetített képek** és a **kérdve kifejtés módszerének** segítségével történik. (1) Egy amerikai benzinkút és egy NSZK-beli üres autópálya nemzetközi kontextusba ágyazzák a tárgyalt témát: az olajárrobbanások eredményeképp a keleti blokk államai gazdaságilag még inkább elmaradtak a nyugati világtól, mint korábban. Hitelek felvételére kényszerültek, Magyarország adósságspirálba jutott. (2) A Ludas Matyi híres karikatúrája az életszínvonalpolitika csődjére utal. (3) Szintén külpolitikailag fontos Gorbacsov és a személyéhez köthető változások: peresztrojka, glasznyoszty. A világtörténet és a magyar történelem kölcsönhatásban álltak egymással. (4) A szovjet reformok nyomán Magyarországon is a szabadságok bővülésének lehettünk tanúi, ilyen volt például a világtúlevél bevezetése és a határok

könnyebb átjárhatósága (Gorenje-turizmus). A korábbinál szabadabban lehetett demonstrációkat szervezni; ezek közül a résztvevők létszáma miatt kiemelkedett az erdélyi falurombolás és a bős-nagymarosi vízierőmű megépítése elleni tömegtüntetés. (5) A ceaușescu-i falurombolás szomorú megvalósulása volt Bözödújfalú vízzel való elárasztása. (6) Nagy Imre újratemetésének szimbolikus jelentősége okán – és mert hatalmas tömegeket mozgató meg – a legfontosabb események között van a helye. Meghallgathatjuk Orbán Viktor beszédének egy-két részletét, majd utána a diákokkal folytatott **közös megbeszélés** keretében elemezhetjük, miért jelentette a temetés a Kádár-korszak végét. Erre rímel Pozygay Imre kijelentése: 56 népfelkelés volt. (7) Ezzel összefüggésben utolsó előzményként a **frontális tanítás** eszközével élve az állampárton belül és kívül megjelenő ellenzék említhető.

A második nagy téma: tárgyalás forradalom helyett. Ennek kifejtése **tanári narrációval** történik. Gondolatmenet: EKA, NKA, MSZMP szétesése (MSZP, Munkáspárt), a III. magyar köztársaság kiáltása, Németh Miklós külpolitikája: tárgyalások a szovjet csapatok kivonásáról, a páneurópai pikniken történt határnyitás.

Az óra harmadik nagy gondolati egysége az 1990 tavaszán lezajlott szabad választások és a kormányalakítás, az intézményrendszer átalakulása. A választásokra készült plakátokat a diákok **páros munkában** elemzik a következő kérdések alapján: (1) Milyen üzeneteket hordoznak a plakátok? (2) Melyek foglalkoznak a múlttal, melyek a jövővel? A plakátok alapján foglalkozhatnak tételmondat meghatározásával, szövegtömörítéssel. A választások eredményét vetített kördiagramon szemléltetjük. **Tanári narráció:** koalíciós kormány, Antall József miniszterelnök személye, Göncz Árpád köztársasági elnök, az intézményrendszer átalakulása utalásszerűen: országgyűlés, kormány; köztársasági elnök; alkotmánybíróság; önkormányzatok.

Az utolsó blokkban a rendszerváltás következményeiről esik szó. Módszer: **kérdve kifejtés, közös megbeszélés**. Érdekes elhangoznia: Magyarország függetlensége, a szociális piacgazdaság kiépítése, privatizáció, munkanélküliség (a rendszerváltásnak nyertesei és vesztesei is voltak), növekvő társadalmi különbségek, a mindennapokban: a Lenin-szobrok eltávolítása, utcanévváltozások.

Az óra utolsó perceiben **közös megbeszélés** formájában összegezzük az elhangzottakat: a rendszerváltás tárgyalásos úton ment végbe, így kénytelen konszenzusos pontnak és közös sikernek tekinthető. Stabil intézményrendszert eredményezett. Magyarország külpolitikáját az 1990-es években nyugati orientáció jellemezte.

Ez a tanóra a rendszerváltás 1989. és 1990. évi eseményeire koncentrál, hiszen ez az időszak olyan, ami a diák számára igazán élményszerű lehet. Az Antall-kormány tevékenysége (pártok, média, taxis-blokád stb.), illetve a rendszerváltás évtizedének (bal- és jobboldali koalíciók, további reformok) tanítása egy további alkalmat igényel.

A TANÓRA MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK, SEGÉDLETEK FELSOROLÁSA

Projektor, számítógép, vetítövászón, hangszóró

Archív felvételek a kor eseményeiről, politikusairól, választási plakátok (ezek az internetről szinte korlátlan számban minden nehézség nélkül letölthetők)

Orbán Viktor 1989. június 16-án, Nagy Imre újratemetésén mondott beszédének felvétele

Az 1990. évi választási plakátokból készült összeállítás (lásd mellékelve)

